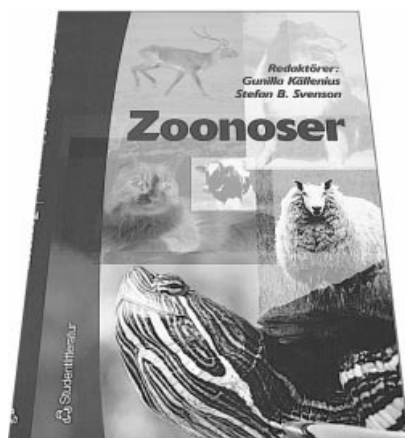

Välkommen volym om zoonoser

Gunilla Källenius, Stefan B Svensson, red.
Zoonoser. 350 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2001. ISBN 91-44-01210-1.

Recensent: Åsa Ljungh, docent och överläkare, avdelningen för bakteriologi, Universitetssjukhuset, Lund.

II Vad vi betraktar som zoonoser har ökat påtagligt under de senaste decennierna, och visar ingen tendens att minska. Det senaste tillskottet är att mul- och klövsjuka smittat en människa. Därför fyller denna hanterbara volym sin plats bland läkare och veterinärer inom olika fält, studenter och medarbetare inom smittskydd och miljö- och hälsovårdsförvaltning.

Ökad medvetenhet om zoonoser

Boken inleds med ett »upphämningsheat» om zoonoser i en föränderlig värld, som just markerar detta att vårt varseblivande om zoonotiska sjukdomar har ökat. Det är utmärkt, att flera användbara Internetlänkar anges.

Därefter följer kapitel rörande regelverk, övervakning och rapportering inklusive kontroll av laboratedjur. Regelverket gäller endast Salmonellos, men flera kandidater finns, bl a enterohemorragiska *Escherichia coli* (EHEC). Tydliggörande av diagnostik och patogenes krävs innan nya agens kan inkluderas.

Antibiotikaresistens via djur

Det finns även ett bra kapitel om djur som källa till antibiotikaresistens. Med bl a relativt framgångsrik svensk aktivitet för att förbjuda antibiotikatillförsel i tillväxtbefrämjande syfte kan vi förvänta oss en minskning av potentiell spridning. Från Norge har rapporterats spridning av resistenta stammar från fiskodlingar till människa, vilket poängterar

att aquakultur inte får glömmas i sammanhanget.

Saklig och relevant information

Bakteriella, virala och parasitära zoonoser presenteras därefter. Enstaka kapitel är något långa och av lärobokskaraktär, vilket ju inte är intentionen, som ju i stället är att lyfta fram zoonosaspekten. Lovvärt är att även vissa »icke-svenska» zoonoser, som våra resenärer kan drabbas av, har tagits med. Samtliga kapitel innehåller saklig och relevant information. Från praktisk synpunkt är det bra att skriva ut säkerhetslaboratorienivån, som i antrax- och brucelloskapiteln, i stället för att skriva att »isolering skall ske i säkerhetslaboratorium».

Toxoplasmoskapitlet är mycket informativt. I Frankrike screenas gravida kvinnor för toxoplasmos, vilket är väl känt, men nytt för anmeldaren är att man vid misstänkt okulär toxoplasmos kan undersöka antikroppstitern i kammarvätska och att serologisk undersökning av såväl givare som mottagare bör ske vid benmärgs- och hjärtransplantation, och eventuellt vid andra transplantationer. HIV-infekterade patienter rekommenderas serologisk toxoplasmaundersökning. Inte heller här är det klart för anmeldaren om detta även gäller svenska förhållanden.

Få brister i boken

I volymen saknas mykologiska zoonoser, från vanliga ytliga dermatofyter spridda från husdjur till allvarliga invasiva, såsom kryptokockos (duvor, m fl fåglar), histoplasmos och säkert fler. Detta kan infogas i nästa upplaga.

Det finns annars inte mycket att kritisera, men i kapitlet om leptospiros, världens kanske vanligaste zoonos med flera utbrott beskrivna, används en föråldrad nomenklatur. Idag talar man om 16 genomospecies, vilka inte motsvarar text *Leptospira interrogans* och *L. biflexa*, utan patogena och icke-patogena serovarer återfinns inom samma genomospecies. Denna nya klassificering kommer att vara svår att följa i rutinbruk tills förenklade DNA-baserade typningsmetoder är tillgängliga. Gnagare är huvudvård, varför resenärer under mer fältmässiga förhållanden (»backpackers») till olika delar av världen, inklusive amerikanska kontinenten och Baltikum, kanske bör varnas för kontakt med just sådana.

Campylobacter har beskrivits orsaka hepatit och kolekystit. Om detta även gäller för djurvärden, kan man tänka sig otillräckligt upphettad kycklinglever utgöra en smittkälla.

I kapitlet om EHEC nämns Shigaliknande toxin (SLT) och intiminadhesinet

som virulensfaktorer, varefter författarna skriver att kunskap om patogenetiska mekanismer, som leder till hemolytiskt uremiskt syndrom (HUS) och andra komplikationer ännu saknas. Vi vet dock att receptorn för SLT, globotria-cylceramid, Gb3, förekommer särskilt rikligt i njurtubulis kapillärer, vilket har angetts som orsak till igenpluggning och njursvikt.

Listeria har beskrivits kunna smitta från omgivningen via måttbandet som används för att mäta huvudomfånget i anslutning till förlossning.

I de informativa kapitlen om trypanosomiasis har ett tryckfel insmugit sig i Chagas sjukdom (sidan 278). Tunica-mucin och inte tunamycin blockerar glykosylering.

Zoonosaspekten är bokens styrka

Sammanfattningsvis är detta en lättläst volym om många infektionsagens, varav vi för en del kanske inte ens reflekterat över att de utgör zoonoser. Det är just zoonosaspekten som är bokens styrka och som gör att den fyller ett tomrum i tillgänglig modern litteratur i hanterbart format.

Det är bara att lyckönska redaktörerna och instämma i förhoppningen att denna volym når en relevant läsekrets inom skilda miljöer.

Rättelse

I LT nr 18/01 recenserade Adam Taube boken »A short course in biostatistics».

I recensionens sista mening har en sidhänvisning felaktigt tagits bort i redigeringen. Enligt recensentens manus ska där stå: »I den sista formeln på sidan 71 har ett felaktigt minustecken insmugit sig i sista ledets nämnare.» Vi beklagar misstaget!